

Функціонування і розвиток механізмів державного управління

УДК 325:374.7

Грицак Любомир Богданович

керівник проєктів

Інституту політичної освіти (м. Київ);

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування

Херсонського національного технічного університету

Грицак Любомир Богданович

руководитель проектов

Института политического образования (г. Киев);

аспирант кафедры государственного управления и местного самоуправления

Херсонского национального технического университета

Hrytsak Liubomyr

Project Manager of the

Institute of Political Education (Kyiv);

Postgraduate Student of the Department of

Public Administration and Local Government

Kherson National Technical University

ORCID: 0000-0002-3160-3491

Дурман Микола Олександрович

доктор наук з державного управління, професор,

заслужений працівник освіти України,

професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування

Херсонський національний технічний університет

Дурман Николай Александрович

доктор наук по государственному управлению, профессор,

заслуженный работник образования Украины,

профессор кафедры государственного управления и местного самоуправления

Херсонский национальный технический университет

Durman Mykola

*Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Honored Worker of Education of Ukraine,
Professor of the Department of Public Administration and Local Government
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0002-3775-205X*

Дурман Олена Леонідівна

*кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Херсонський національний технічний університет*

Дурман Елена Леонидовна

*кандидат наук по государственному управлению, доцент,
доцент кафедры государственного управления и местного самоуправления
Херсонский национальный технический университет*

Durman Olena

*PhD in Public Administration, Docent,
Association Professor of the Department of
Public Administration and Local Government
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0001-7829-9944*

**СПІВПРАЦЯ МІЖНАРОДНИХ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ НЕУРЯДОВИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ УПРАВЛІНЦІВ ТА ДЕПУТАТІВ**

МІСЦЕВИХ РАД

**СОТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУНАРОДНЫХ И ОТЕЧЕСТВЕННЫХ
НЕПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ ПРИ ПОДГОТОВКЕ
УПРАВЛЕНЦЕВ И ДЕПУТАТОВ МЕСТНЫХ СОВЕТОВ**

COOPERATION BETWEEN INTERNATIONAL AND DOMESTIC NON- GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN THE TRAINING OF MANAGERS AND MEMBERS OF LOCAL COUNCILS

Анотація. В статті зазначається, що сьогодні ключове місце в громадянському суспільстві належить неурядовим організаціям (НУО), оскільки вони слугують поєднувальною ланкою між громадянами (бізнесом) та владою. За час своєї діяльності в Україні міжнародні НУО запропонували та реалізували широкий спектр послуг, а також розробили та впровадили різноманітні проекти, спрямовані на розвиток різних сфер економіки та активізацію громадянського суспільства.

Однією з точок докладання зусиль НУО є освіта посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, що особливо актуально в межах запровадження реформи децентралізації, яка відбувається в Україні з 2014 року. При цьому депутати повинні мати знання та вміння в дуже широких сферах управління, а від їхньої політичної грамотності безпосередньо залежить успішність демократичних змін в Україні, особливо зміни на місцевому рівні, та динамічний соціально-економічний розвиток місцевих громад.

У цьому випадку на першу лінію виходять громадські організації та неурядові фонди, що у тісній співпраці можуть надати депутатам можливість навчатися протягом життя та оновлювати свої знання у тих сферах управління, яких вони потребують на даний час. Однією з таких організацій є Всеукраїнська громадська організація «Інститут Політичної Освіти» (ІПО), яка за підтримки міжнародних НУО проводить заходи неформальної освіти для посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад вже більше 10 років.

Так, загалом за період 2011-2018 років у навчанні в межах проекту «Посилення місцевої демократії» (за підтримки NED) взяли участь понад 1000 депутатів місцевих рад та громадських активістів із різних регіонів України. 2020 року ІПО почало співпрацювати зі ще однією міжнародною неурядовою організацією – Програмою DOBRE. За 2020-2021 роки у навчанні за підтримки цієї Програми взяли участь більше 500 осіб (392 депутати та 141 посадова особа місцевого самоврядування).

Учасники навчальних проектів тепер можуть не тільки краще управляти питаннями власного статусу, прав та обов'язків, як народних обранців, але й знати особливості бюджетного процесу, земельної, житлової та комунальної сфер. Крім того, в межах підготовки були блоки підвищення «м'яких навичок» (soft-skills), направлених на підготовку депутатів краще передавати свої думки, відстоювати свою позицію, ефективно спілкуватися з опонентами, виборцями тощо.

Як висновок дослідження можна вказати, що міжнародні неурядові організації формують освітню платформу для представників органів місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, а українські неурядові організації на базі цієї платформи створюють освітнє середовище, спрямоване на активізацію українського суспільства, посилення впливу громадянського суспільства на відносини з владою, сприяння європейській інтеграції України та покращення життя громадян України.

Ключові слова: *неурядові організації, міжнародна технічна допомога, неперервна освіта, освіта протягом життя, розвиток громадянського суспільства, розвиток місцевого самоврядування.*

Анотація. *В статье отмечается, что сегодня ключевое место в гражданском обществе принадлежит неправительственным организациям (НПО), поскольку они служат объединяющим звеном между гражданами*

(бизнесом) и властью. За время своей деятельности в Украине международные НПО предложили и реализовали широкий спектр услуг, а также разработали и внедрили различные проекты, направленные на развитие разных сфер экономики и активизацию гражданского общества.

Одной из точек приложения НПО является образование должностных лиц местного самоуправления и депутатов местных советов, что особенно актуально в рамках реформы децентрализации, которая происходит в Украине с 2014 года. При этом депутаты должны иметь знания и умения в очень широких областях управления, а от их политической грамотности напрямую зависит успешность демократических изменений в Украине, особенно изменения на местном уровне, и динамичное социально-экономическое развитие местных общин.

В этом случае на первую линию выходят общественные организации и неправительственные фонды, которые в тесном сотрудничестве могут предоставить депутатам возможность учиться в течение жизни и обновлять свои знания в тех сферах управления, в которых они нуждаются в настоящее время. Одной из таких организаций является Всеукраинская общественная организация «Институт Политического Образования» (ИПО), которая при поддержке международных НПО проводит мероприятия неформального образования для должностных лиц местного самоуправления и депутатов местных советов уже более 10 лет.

В целом за период 2011-2018 годов в обучении в рамках проекта «Усиление местной демократии» (при поддержке NED) приняли участие более 1000 депутатов местных советов и общественных активистов из разных регионов Украины. В 2020 году ИПО начал сотрудничать с еще одной международной неправительственной организацией – Программой DOBRE. За 2020-2021 годы в обучении при поддержке этой программы приняли

участие более 500 человек (392 депутата и 141 должностное лицо местного самоуправления).

Участники учебных проектов теперь могут не только лучше управлять вопросами собственного статуса, прав и обязанностей как народных избранников, но и знать особенности бюджетного процесса, земельной, жилищной и коммунальной сфер. Кроме того, в рамках подготовки были блоки повышения «мягких навыков» (soft-skills), направленных на подготовку депутатов лучше передавать свои мысли, отстаивать свою позицию, эффективно общаться с оппонентами, избирателями и т.д.

В качестве вывода исследования можно указать, что международные неправительственные организации формируют образовательную платформу для представителей органов местного самоуправления, депутатов местных советов, а украинские неправительственные организации на базе этой платформы создают образовательную среду, направленную на активизацию украинского общества, усиление влияния гражданского общества на отношения с властью, содействие европейской интеграции Украины и улучшение жизни граждан Украины.

Ключевые слова: неправительственные организации, международная техническая помощь, непрерывное образование, образование в течение жизни, развитие гражданского общества, развитие местного самоуправления.

Summary. The article notes that today a key place in civil society belongs to non-governmental organizations (NGOs), as they serve as a link between citizens (business) and government. During their activities in Ukraine, international NGOs have offered and implemented a wide range of services, as well as developed and implemented various projects aimed at developing various sectors of the economy and activating civil society.

One of the points of the NGO's efforts is the education of local government officials and deputies of local councils, which is especially relevant in the framework of the implementation of decentralization reform, which has been taking place in Ukraine since 2014. At the same time, deputies must have knowledge and skills in very broad areas of government, and their political literacy directly affects the success of democratic change in Ukraine, especially changes at the local level, and the dynamic socio-economic development of local communities.

In this case, non-governmental organizations and non-governmental foundations come to the fore, which in close cooperation can give deputies of local councils the opportunity to learn throughout their lives and update their knowledge in the areas of governance that they need today. One such organization is the All-Ukrainian NGO Institute of Political Education (IPE), which has been conducting non-formal education activities for local government officials and local council members for more than 10 years with the support of international NGOs.

Thus, in the period 2011-2018, more than 1,000 deputies of local councils and public activists from different regions of Ukraine took part in the training within the project "Strengthening Local Democracy" (supported by NED). In 2020, IPO began cooperating with another international non-governmental organization - the DOBRE Program. In 2020-2021, more than 500 people (392 deputies and 141 local government officials) took part in the training with the support of this Program.

Participants in training projects can now not only better manage their own status, rights and responsibilities as people's deputies, but also know the specifics of the budget process, land and communal spheres. In addition, the training included soft-skills units aimed at training deputies to better communicate their views, defend their position, communicate effectively with opponents, voters, and more.

The study concludes that international NGOs form an educational platform for local government representatives, deputies of local councils, and Ukrainian

NGOs on the basis of this platform create an educational environment aimed at activating Ukrainian society, strengthening the influence of civil society on relations with the authorities, promoting Ukraine's European integration and improving the lives of Ukrainian citizens.

Key words: *non-governmental organizations, international technical assistance, continuing education, lifelong learning, development of civil society, development of local self-government.*

Постановка проблеми. На початку нового тисячоліття глобалізаційні процеси стали ще більш активно впливати на розвиток суспільства, ніж раніше. Зростаюча роль інформації та посилення ролі громадянського суспільства впливає на розвиток та функціонування публічного управління, зобов'язуючи останнє активно удосконалюватися та відповідати вимогам сьогодення. При цьому ключове місце в громадянському суспільстві належить неурядовим організаціям (НУО) – (англ. non-governmental organization (NGO)).

Активізації діяльності та впливу на світову політику НУО сприяла їхня участь у серії міжнародних комунікаційних заходах у першій половині минулого десятиліття, під час яких вони суттєво потіснили таких традиційних суб'єктів як держави, міжнародні урядові організації та транснаціональні корпорації [1]. При цьому НУО слугують проміжною ланкою між громадянами (бізнесом) та владою, оскільки мають ознаки як громадських (бізнесових), так і владних структур. Початковою метою НУО, відповідно до Порядку денного на XXI століття, прийнятого на конференції Організації Об'єднаних Націй (ООН) з навколишнього середовища та розвитку 1992 року [2] був захист екології та забезпечення сталого розвитку розвинених країн,

Особливо активно співпрацюють неурядові організації з країнами, що розвиваються, за різними напрямками, що позитивно впливає на їх соціально-

економічний розвиток. Фінансова допомога у вигляді інвестиції від міжнародних неурядових організацій у сучасних умовах досить часто виступає в ролі основного драйвера соціально-економічного розвитку країн, що розвиваються [3]. Так на сьогодні (за даними Міжнародного валютного фонду, ІМФ) НУО найчастіше акцентують свою увагу на проблемах захисту прав людини (28,5%), проблемах освіти (12,69%), соціальних (12,15%) та економічних проблемах (6,13%) [4].

Ми зосередимо свою увагу на впливі проєктів МТД, що надаються міжнародними НУО у галузі освіти, а саме у підвищенні кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад як основних акторів у сфері ухвалення рішень в органах місцевого самоврядування та стейкхолдерів впливу на розвиток територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами забезпечення процесів перепідготовки та підвищення кваліфікації публічних службовців, депутатів місцевих рад та активістів територіальних громад займалися такі дослідники, як: К. Ващенко – визначення теорії та методології підготовки публічних службовців [5], І. Лопушинський – вивчення взаємодії органів публічної влади з організаціями громадянського суспільства [6], Н. Протасова – визначення самоосвіти в процесах навчання публічних службовців, О. Дурман – запровадження міжнародного досвіду неперервної освіти [7], І. Шпекторенко – вивчення професіологічного, діяльнісного та компетентнісного підходів у діяльності депутатів місцевих рад [8], О. Мельник – визначення проблем реформування системи підготовки кадрів для органів місцевого самоврядування [9], О. Лялюк – правове регулювання підготовки кадрів в органах місцевого самоврядування [10], М. Дурман – визначення економічної ефективності співпраці України з міжнародними неурядовими організаціями у сфері освіти [11] тощо.

Проте, на нашу думку, недостатньо розкритими є вивчення співпраці вітчизняних неурядових організацій з міжнародними неурядовими організаціями щодо реалізації проєктів у сфері освіти посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад.

Мета статті – розкрити роль вітчизняних неурядових організацій в процесах реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги у сфері освіти, діяльність яких направлена на перепідготовку та підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад.

Виклад основного матеріалу. В Україні, починаючи з 2014 року, щорічно спостерігається падіння всіх соціально-економічних показників, зумовлених найглибшою кризою економіки, що, своєю чергою, спричинена воєнною агресією на сході України, необхідністю фінансування воєнних витрат, а також втратою індустриальних регіонів та розладом внутрішньогосподарських зв'язків. Ситуація, що склалася, істотно посилилася наслідками введення вимушених активних карантинних заходів у зв'язку з поширенням пандемії COVID-19.

Як результат, ВВП України скоротилося на 6% за підсумками 2020 року. За попередніми оцінками ІМФ в умовах, що склалися, для пом'якшення наслідків кризи та відновлення економіки в посткризовий період, Україна повинна розширювати міжнародне економічне співробітництво, що на даний момент є одним з основоположних факторів забезпечення стійкості національної економіки [4]. У зв'язку з цим логічним відображенням існуючих проблем в Україні на тлі нестачі фінансових ресурсів стало розширення економічної співпраці з численними національними та міжнародними неурядовими організаціями.

За час своєї діяльності в Україні міжнародні НУО запропонували та реалізували широкий спектр послуг, а також розробили та впровадили

різноманітні проекти, спрямовані на розвиток різних сфер економіки та активізацію громадянського суспільства. Найбільші проекти пов'язані з розвитком інфраструктури та розвитком реформ, децентралізацією, системою соціального забезпечення, покращенням роботи органів місцевого самоврядування та ін. [12].

За підсумками 2017 р. в Україні реалізовано 507 проектів міжнародної технічної допомоги загальною вартістю 5,5 млрд дол США, 2018 р. – 618 проектів на 6,6 млрд дол США [13]. У 2019 р. – 581 проект на 6,5 млрд дол США, у 2020 зареєстровано 259 діючих проектів міжнародної допомоги Україні на загальну суму 3,5 млрд дол США [14] (табл. 1 та рис. 1).

Таблиця 1

Статистика реалізації проектів МТД в Україні у 2017-2020 рр.

Рік	Кількість проектів, од	Сума МТД, млрд дол США	У середньому один проект, млн дол США
2017	507	5,5	10,848
2018	618	6,6	10,679
2019	581	6,5	11,189
2020	259	3,5	13,513

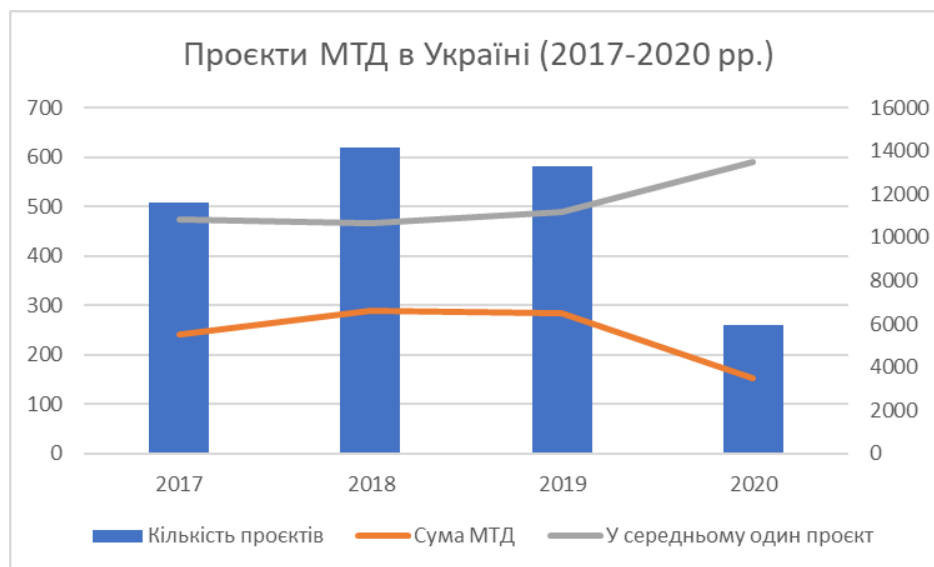

Рис. 1. Статистика реалізації проектів МТД в Україні у 2017-2020 рр.

Як видно з даних, незважаючи на те, що кількість проєктів та їх сума зменшуються, середня вартість проєктів збільшується. Це може свідчити про те, що донори МТД починають обирати «точкові» напрямки впливу на ситуацію, проте залучають на ці «точки» більше коштів. Однією з таких точок є освіта посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, що є особливо актуальним в межах запровадження реформи децентралізації, яка відбувається в Україні з 2014 року.

Децентралізація – одна з найуспішніших реформ української влади на сучасному етапі державотворення. У цьому реформуванні держава не тільки змінювала адміністративно-територіальний устрій та вносила зміни до територіальної організації влади, але й задіяла фінансові та інституційні ресурси для стимулювання об'єднання громад на початковому, добровільному, етапі. Проте реформування тягне за собою зміни законодавчо-нормативного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування, а ті, своєю чергою, – зміну умов життєдіяльності територіальних громад.

Першочергову роль в цій діяльності грають місцеві ради, адже вони мають найбільші повноваження щодо управління громадами (ст. 25-26 Закону України «Про місцеве самоврядування») [15]. А після проведення перших повсюдних виборів 2020 року та формування об'єднаних територіальних громад на новій адміністративно-територіальній основі роль депутатів місцевих рад в організації та здійсненні місцевого самоврядування зросла ще більше.

При цьому депутати повинні мати знання та вміння в дуже широких сферах управління, а від їхньої політичної грамотності безпосередньо залежить успішність демократичних змін в Україні, особливо зміни на місцевому рівні, та динамічний соціально-економічний розвиток місцевих громад.

Представницькі органи місцевого самоврядування після кожних нових виборів поповнюються тисячами новообраними депутатами. Як показує досвід – новообрані депутати постійно стоять перед проблемами недостатніх теоретичних знань і практичного досвіду у своїй повсякденній роботі [16].

Все це вимагає постійної актуалізації знань посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад та активістів територіальних громад. Вихід із цього – навчання протягом життя та неформальна освіта.

І якщо громадам за принципом субсидіарності були передані повноваження по управлінню дошкільною, середньою та позашкільною освітою, то поза увагою органів місцевого самоврядування часто залишаються такі сучасні напрямки (тенденції) освітньої діяльності як освіта дорослих (освіта протягом життя) чи неформальна освіта, яка здобувається не в класичних освітніх закладах [17].

Ці тенденції ще у 2000 році були визначені на Лісабонському саміті Ради Європи і отримали свою реалізацію в Меморандумі про освіту протягом життя (A Memorandum of Lifelong Learning). В документі визначено, що безперервна освіта повинна стати головною політичною програмою громадянського суспільства і включати в себе отримання освіти у вільний час, проходження підвищення кваліфікації у певних сферах, неформальну освіту та інші види освіти. Такі підходи не тільки сприяють підвищенню якості людського капіталу, але й стимулюють зростання заробітних плат людей, що навчаються, а також підвищують ефективність тих процесів (тому числі й управлінських), в яких беруть участь ці особи [18].

Держава у цій ситуації не тільки сприяє органам державної влади, але й допомагає органам місцевого самоврядування щодо перепідготовки та підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування. Так, в Україні діє декілька Постанов Кабінету Міністрів України, що регулюють

дану сферу, і дають можливість посадовим особам місцевого самоврядування навчатися за бюджетні кошти на спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» або проходити підвищення кваліфікації за короткостроковими чи сертифікатними програмами.

В Положенні про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад (далі – Положення) для депутатів місцевих рад передбачена обов'язковість проходження підвищення кваліфікації один раз протягом їх каденції (п. 3 статті 15 Положення). Проте, на відміну від державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, не визначені джерела фінансування таких заходів. При цьому рекомендовано органам місцевого самоврядування керуватися цим Положенням щодо підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад та під час складання і затвердження відповідних місцевих бюджетів передбачати, починаючи з 2020 року, видатки на підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування у розмірі не менше ніж 2 відсотки фонду оплати праці (п. 3 Постанови КМУ від 6 лютого 2019 р. № 106) [19].

В нашій ситуації безперервна освіта та освіта протягом життя (lifelong learning) може слугувати депутатам місцевих рад для отримання нових знань, професійних навичок, управлінського досвіду у сфері місцевого самоврядування, регулювання життєдіяльності громад, їх розвитку тощо. Проте місцеве самоврядування не завжди має кошти для залучення кваліфікованих тренерів (менторів, консультантів) або, навіть маючи кошти, не знає, як знайти потрібних. У цьому випадку на першу лінію виходять громадські організації та неурядові фонди, що у тісній співпраці можуть надати депутатам можливість навчатися протягом життя та оновлювати свої знання у тих сферах управління, яких вони потребують на даний час.

Однією з таких організацій є Всеукраїнська громадська організація «Інститут Політичної Освіти» (ІПО), місією якої є політична освіта українського суспільства, розвиток місцевого самоврядування та парламентаризму, європейська інтеграція України, утвердження демократичних цінностей [20]. Автори входять до складу керівних органів та є постійними тренерами ІПО, тому мають значний досвід організації і проведення відповідних заходів неформальної освіти і узагальнюють у цьому дослідженні власний досвід.

Так, вітчизняні громадські організації мають досвід роботи в Україні, знають реалії місцевого самоврядування та можуть надати кваліфіковану тренерсько-консультативну підтримку громадам. А недержавні фонди, на виконання своєї статутної діяльності, можуть надавати фінансову підтримку громадським організаціям для виконання цих функцій.

Саме по такому алгоритму і розпочалася 2011 року співпраця Інституту Політичної Освіти (ipro.org.ua) – української громадської організації, та Національного Фонду підтримки демократії (NED) [21] – приватної некомерційної організації США. Діяльність ІПО направлена на покращення рівня політичної свідомості, теоретичних знань і практичних навичок представників громадянського суспільства, NED заснована з метою зростання і зміцнення демократичних інститутів у всьому світі.

В межах проєкту «Посилення місцевої демократії» за період 2011-2018 років було проведено цикли семінарів для 44 груп депутатів місцевих рад з різних областей України (численність кожної групи складала в середньому 25 осіб).

На цих семінарах розглядалися такі напрямки освіти депутатів, як:

- статус, права та обов'язки депутатів місцевих рад;
- управління житлово-комунальним господарством громад;

- земельні відносини;
- формування та виконання місцевих бюджетів.

Цікавим для депутатів виявився також модуль «Ораторське мистецтво», в якому вони навчалися правильно вести публічні дискусії та триматися перед великим загалом людей.

З 2015 року і початком формування об'єднаних територіальних громад в пріоритеті – поглиблене вивчення питань децентралізації, бюджетної сфери, ЖКГ та гуманітарної політики на місцевому рівні, а також навчання громадських активістів, які тільки планують стати депутатами.

Загалом у навчанні в межах проєкту «Посилення місцевої демократії» взяли участь понад 1000 депутатів місцевих рад та громадських активістів із різних регіонів України.

2020 року ІПО почало співпрацювати зі ще однією міжнародною неурядовою організацією – Програмою DOBRE. За її сприяння було організовано навчання депутатів, старост, секретарів місцевих рад та інших представників органів місцевого самоврядування з 28 об'єднаних громад – учасників Програми DOBRE, яке полягало у проведенні 31 семінару з таких напрямків:

1. Практичні семінари для депутатів місцевих рад з питань повноважень і обов'язків депутатів місцевих рад (10 семінарів);
2. Практичні семінари зі стратегічного мислення, стратегічного планування та комунікації з населенням громади (11 семінарів);
3. Практичні семінари із бюджетування та інших питань, які відносяться до повноважень депутатів місцевих рад (10 семінарів);

Однак пандемія COVID-19 не могла не вплинути на реалізацію проєкту. На початку березня 2020 року в Україні було оголошено карантин, внаслідок чого ІПО довелося скасувати проведення запланованих семінарів та відкласти

їх на невизначений строк. Як тільки карантинні обмеження були частково знятими, ІПО організував у кінці червня та на початку липня семінари, дотримуючись при цьому всіх заходів безпеки – масковий режим, соціальна дистанція, використання антисептиків, вимірювання температури учасників, організаторів та експертів тощо.

Для реалізації тенденції диджиталізації освіти та з метою дотримання карантинних вимог паралельно проводилися і вебінари (відеоконференції з використання інформаційно-комунікаційних технологій) у середовищі ZOOM для секретарів та старост місцевих рад «Як організувати роботу ОМС під час карантину», вебінари для депутатів місцевих рад «Особливості формування місцевих бюджетів на 2021 рік» та «Особливості ринку землі у 2021 році».

Учасниками семінарів стали 273 депутати, учасниками вебінарів – 141 посадова особа місцевого самоврядування та 119 депутатів місцевих рад (всього 260 осіб). Як бачимо, кількість осіб, що взяли участь в онлайн-заходах практично рівна кількості осіб, що брали участь в офлайн-заходах.

Протягом проекту було висвітлено 37 тем, учасники всіх заходів отримували методичні матеріали відповідної тематики, а також посібники та роздаткові матеріали, розроблені ІПО. Кожна з тем була підкріплена практичним завданням, що дозволило дати учасникам не тільки теоретичні знання, але й практичні навички в сферах стратегічного планування, ЖКГ, місцевих фінансів, земельних відносин, публічних закупівель, ораторського мистецтва та роботи в команді тощо [22].

Учасники проекту тепер можуть не тільки краще управляти питаннями власного статусу, прав та обов'язків, як народних обранців, але й знати особливості бюджетного процесу, земельної, житлової та комунальної сфер. Крім того, в межах підготовки були блоки підвищення «м'яких навичок» (soft-skills), направлених на підготовку депутатів краще передавати свої думки,

відстоювати свою позицію, ефективно спілкуватися з опонентами, виборцями тощо. Слід також зазначити, що поза темами семінарів обговорювалася питання із сфери гуманітарної політики (культура, охорона здоров'я, спорт тощо).

Висновки. Учасники навчання підкреслюють, що отримані знання та вміння допоможуть їм у роботі представницьких та виконавчих органів територіальної громади, дадуть змогу краще розуміти взаємодію «влада – бізнес – громадяни». Таким чином, можна підтвердити факт, що неформальна освіта, яку надає Інститут Політичної Освіти, збільшує ефективність процесу управління на рівні місцевого самоврядування.

Програма DOBRE і Фонд підтримки демократії як міжнародні неурядові організації, формують освітню платформу для представників органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад та активістів територіальних громад. Інститут політичної освіти як українська неурядова організація за сприяння міжнародних неурядових організацій на базі цієї платформи створює освітнє середовище, спрямоване на активізацію українського суспільства, сприяння європейській інтеграції України, посилення впливу громадянського суспільства на відносини з владою тощо.

Оскільки вирішення задачі підготовки та підвищення кваліфікації публічних службовців, депутатів місцевих рад та активістів територіальних громади сприяє входженню України до глобального суспільного, політичного та економічного простору, то її вирішення на національному рівні вимагає набагато більшої уваги та законодавчого регулювання, підкріпленого фінансовою складовою. Саме такий підхід і створює інноваційні умови для розвитку територіальних громад через підвищення якості людського капіталу.

Література

1. Latif K.F., Williams N. Team effectiveness in Non-Governmental Organizations (NGOs) projects. *Evaluation and Program Planning*, 2017. № 64. P. 20-32. doi: <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2017.05.004>
2. United Nations. (1992, June 3-14). Report of the United Nations conference on environment and development. URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf.
3. Osiobe E.U., Osiobe S.A., Olushola P.A. The Role of Non-Governmental Organizations in Community Economic Development: Using a System Dynamic Approach. *Journal of Economics and Sustainable Development*. 2019. № 10(20). P. 1-11.
4. International Monetary Fund. (2020, June). *Ukraine. Request for Stand-By Arrangement-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine*. IMF Country Report No. 20/197.
5. Ващенко К. О. Професійна підготовка державних службовців: теорія, методологія, практика: монографія / К. О. Ващенко. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2017. 416 с.
6. Лопушинський І.П. Ефективність діалогу та партнерські відносини органів публічної влади з організаціями громадянського суспільства (підрозділ монографії 6.3). Публічне управління в умовах інституційних змін: Колективна монографія / За наук. редакцією Р.В. Войтович та П.В. Ворони. Київ, 2018. 475 с. (авторські стор. 418-436). URL: <http://www.dut.edu.ua/ua/lib/1/category/520/view/931>
7. Дурман О.Л. Міжнародний досвід запровадження принципів неперервної освіти. Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. Збірник наукових праць Херсонського національного

- технічного університету. Херсон, 2012. Вип. 2 (7). С. 53-58.
8. Шпекторенко І. Депутатська діяльність у місцевих радах України: професіологічний, діяльнісний та компетентнісний підходи. Державне управління та місцеве самоврядування. 2019. Вип. 2(41). С. 148-156. URL: [http://dridu.dp.ua/vidavnictvo/2019/2019_02\(41\)/20.pdf](http://dridu.dp.ua/vidavnictvo/2019/2019_02(41)/20.pdf)
 9. Мельник О. Проблеми реформування системи підготовки кадрів для органів місцевого самоврядування. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2018. №. 1. С. 60-61.
 10. Лялюк О.Ю., Донченко В.В. Правове регулювання підготовки кадрів в органах місцевого самоврядування. Право і суспільство. Ч. 1. 2020. С. 35-42. doi: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.1-1.6>
 11. Durman O., Durman M., Topalova E., Grytsak L., Zhiliaieva O., An economic model to assess the effectiveness of economic cooperation between Ukraine and international non-government organization [Економічна модель для оцінки ефективності економічного співробітництва між Україною та міжнародними неурядовими організаціями]. Journal of Eastern European and Central Asian research. 2021. Vol. 8 №.1 P. 62-80. doi: <http://dx.doi.org/10.15549/jeecar.v8i1.640>. URL: <https://www.ieeca.org/journal/index.php/JEECAR/issue/view/21>
 12. Урядовий портал. (2021a). Міжнародна допомога. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/mizhnarodna-dopomoga>
 13. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. (2019). *Інформація щодо міжнародної технічної допомоги, що надається Україні, за результатами проведеного Мінекономрозвитку моніторингу проектів за 2018 рік*. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=en-GB>
 14. Урядовий портал. (2021b). *Моніторинг використання МТД*. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1BA1J90zVID5Kum5aucsTCmWCWw>

kKhN5s

15. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/280/97-%D0%B2%D1%80>
16. Більше 1000 депутатів місцевих рад пройшли навчання завдяки партнерству ІПО та NED. URL: <http://ipo.org.ua/билье-1000-депутатив-пройш/>
17. Карпенко М.М. Освіта протягом життя як чинник людського розвитку: аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/osvita-protyagom-zhittya-yak-chinnik-lyudskogo-rozvitku>
18. A Memorandum on Lifelong Learning. Official site of Commission of the European Communities. URL: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf
19. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 року № 106 «Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF#Text>
20. Інститут політичної освіти: офіційний сайт. URL: <http://ipo.org.ua/>
21. The National Endowment For Democracy. URL: <https://www.ned.org/>
22. Навчання депутатів місцевого самоврядування. Чому професійне зростання важливе? Програма DOBRE. URL: <https://bit.ly/3GZhdh>

References

1. Latif K.F., Williams N. Team effectiveness in Non-Governmental

- Organizations (NGOs) projects. *Evaluation and Program Planning*, 2017. № 64. P. 20-32. doi: <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2017.05.004>
2. United Nations. (1992, June 3-14). Report of the United Nations conference on environment and development. URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf.
 3. Osiobe E.U., Osiobe S.A., Olushola P.A. The Role of Non-Governmental Organizations in Community Economic Development: Using a System Dynamic Approach. *Journal of Economics and Sustainable Development*. 2019. № 10(20). P. 1-11.
 4. International Monetary Fund. (2020, June). Ukraine. Request for Stand-By Arrangement-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. IMF Country Report No. 20/197.
 5. Vashchenko K. O. Profesiyna pidhotovka derzhavnykh sluzhbovtziv: teoriya, metodolohiya, praktyka: monohrafiya / K. O. Vashchenko. Ivano-Frankivs'k: Misto NV, 2017. 416 s.
 6. Lopushynskyy I.P. Efektyvnist dialohu ta partnerski vidnosyny orhaniv publichnoyi vlady z orhanizatsiyamy hromadyanskoho suspilstva (pidrozdil monohrafiyi 6.3). *Publichne upravlinnya v umovakh instytutsiynykh zmin: Kolektyvna monohrafiya / Za nauk. redaktsiyeyu R.V. Voytovych ta P.V. Vorony*. Kyyiv, 2018. 475 s. (avtorski stor. 418-436). URL: <http://www.dut.edu.ua/ua/lib/1/category/520/view/931>
 7. Durman O.L. Mizhnarodnyy dosvid zaprovadzhennya pryntsypiv neperervnoyi osvity. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnya, pedahohiky ta psykholohiyi. Zbirnyk naukovykh prats Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Kherson, 2012. Vyp. 2 (7). S. 53-58.
 8. Shpektorenko I. Deputatska diyalnist u mistsevykh radakh Ukrayiny:

- profesiolohichnyy, diyalnisnyy ta kompetentnisnyy pidkhody. Derzhavne upravlinnya ta mistseve samovryaduvannya, 2019. Vyp. 2(41). S. 148-156. URL: [http://dridu.dp.ua/vidavnictvo/2019/2019_02\(41\)/20.pdf](http://dridu.dp.ua/vidavnictvo/2019/2019_02(41)/20.pdf)
9. Melnyk O. Problemy reformuvannya systemy pidhotovky kadriv dlya orhaniv mistsevoho samovryaduvannya. Visnyk Akademiyyi pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu. 2018. №. 1. S. 60-61.
 10. Lyalyuk O.Yu., Donchenko V.V. Pravove rehulyuvannya pidhotovky kadriv v orhanakh mistsevoho samovryaduvannya. Pravo i suspilstvo. 2020. 1. S. 35-42. doi: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.1-1.6>
 11. Durman O., Durman M., Topalova E., Grytsak L., Zhiliaieva O., An economic model to assess the effectiveness of economic cooperation between Ukraine and international non-government organization. Journal of Eastern European and Central Asian research. 2021. Vol. 8. № 1. P. 62-80. DOI: <http://dx.doi.org/10.15549/jeecar.v8i1.640>. URL: <https://www.ieeca.org/journal/index.php/JEECAR/issue/view/21>
 12. Uryadovyy portal. (2021a). Mizhnarodna dopomoha. <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/mizhnarodna-dopomoga>
 13. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrayiny. (2019). Informatsiya shchodo mizhnarodnoyi tekhnichnoyi dopomohy, shcho nadayetsya Ukrayini, za rezultatamy provedenoho Minekonomrozvytku monitorynhu proektiv za 2018 rik. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=en-GB>
 14. Uryadovyy portal. (2021b). Monitorynh vykorystannya MTD. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1BA1J90zVID5Kum5aucsTCmWCWwKKhN5s>
 15. Pro mistseve samovryaduvannya v Ukrayini: Zakon Ukrayiny vid 21.05.1997 № 280/97-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/280/97-%D0%B2%D1%80>

16. Bilshе 1000 deputativ mistsevykh rad proyshly navchannya zavdyaky partnerstvu IPO ta NED. URL: <http://ipo.org.ua/bile-1000-deputativ-proysh/>
17. Karpenko M.M. Osvita protyahom zhyttya yak chynnyk lyudskoho rozvytku: analitychna zapyska Natsionalnoho instytutu stratehichnykh doslidzhen. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/osvita-protyagom-zhittya-yak-chinnik-lyudskogo-rozvitku>
18. A Memorandum on Lifelong Learning. Official site of Commission of the European Communities. URL: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf
19. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 6 lyutoho 2019 roku № 106 «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro systemu profesiynoho navchannya derzhavnykh sluzhbovtziv, holiv mistsevykh derzhavnykh administratsiy, yikh pershykh zastupnykiv ta zastupnykiv, posadovykh osib mistsevoho samovryaduvannya ta deputativ mistsevykh rad». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF#Text>
20. Instytut politychnoyi osvity: ofitsiynyy sayt. URL: <http://ipo.org.ua/>
21. The National Endowment for Democracy. URL: <https://www.ned.org/>
22. Navchannya deputativ mistsevoho samovryaduvannya. Chomu profesiyne zrostannya vazhlyve? Prohrama DOBRE. URL: <https://bit.ly/3GZhzh>